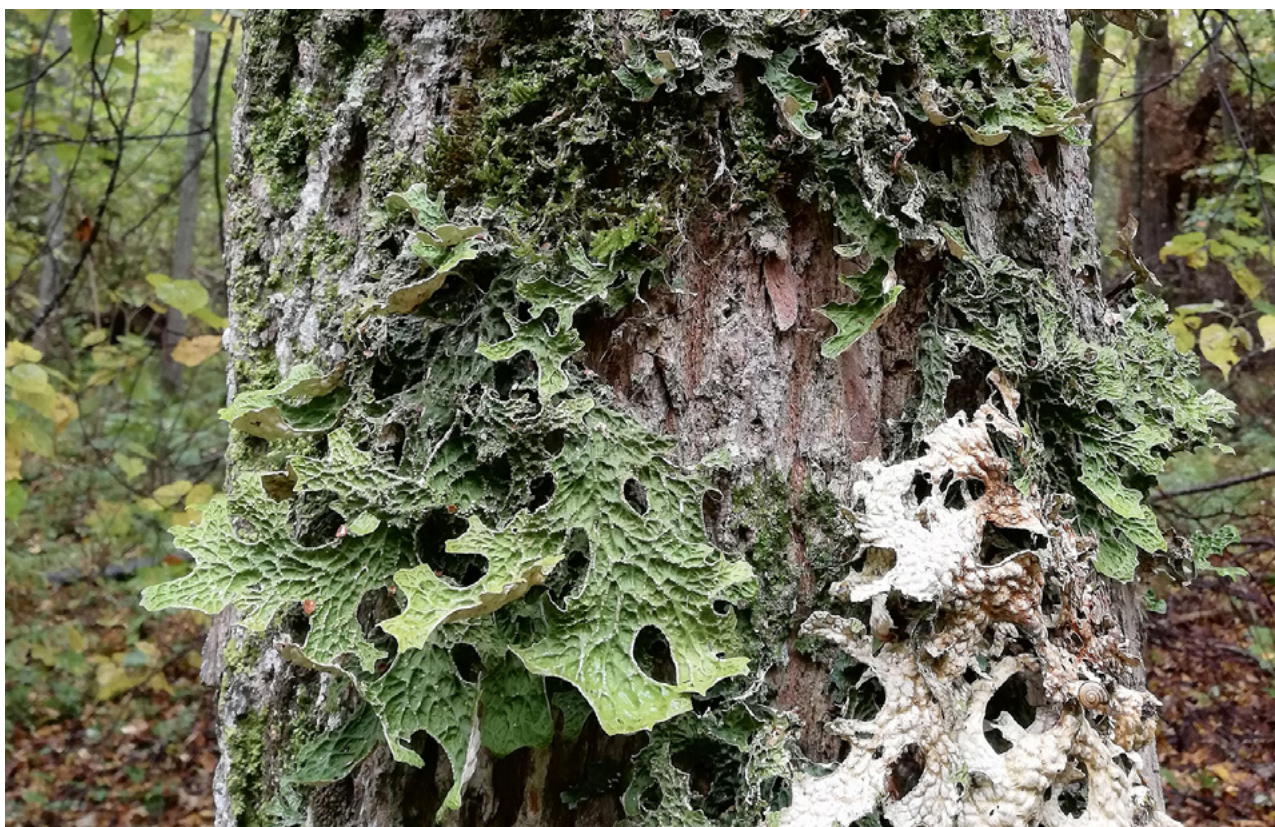

ABRUKA KOPSUSAMBLIK

KOPSUSAMBLIK (*Lobaria pulmonaria*), FOTO: KADRI PAOMEES

Harilik kopsusamblik

Harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*) on Eestis tuntuim ja suhteliselt hästi märgatav. Harilik kopsusamblik kasvab vanemates metsades lehtpuudel, peamiselt haaval, saarel ja vahtral. See kaitsealune liik on levinud üle Eesti. Kuigi leiukohti on palju, on populat-

sioonid üldiselt väikesed ja killustunud. Harilikku kopsusamblikku kasutatakse põlismetsade ja vääriselupaikade indikaatorina. Kopsusamblikku ohustab pidev elupaikade kadumine.

Tree lungwort

Tree lungwort (Lobaria pulmonaria) is the most well-known lichen in Estonia and relatively easy to spot. Tree lungwort grows in old forests on deciduous trees, mainly aspen, ash and maple. This protected species is spread all over Estonia.

Although there are many sites, populations are generally small and fragmented. Tree lungwort is used as an indicator of native forests and key habitats. It is under continuous threat of habitat loss.

ABRUKA
LOODUSKAITSEALA

SUURTÜKIALUSED

Suurtükialused

Saare lõunatipus Pitkaninal asus juba tsaariajal ehitatud piirivalvekordon, kus paiknesid tongrid ehk rannavalvurid, kes pidasid merel jahti sala-kaubavedajaile (Preisimaalt piiritus ja Rootsist sool). Patarei ehitati endise piirivalvekordoni lähedale.

1940. a võtsid kordoni üle 125 vene sõdurit. 1941. aastaks

valmisid Leningradi oblastist toodud kolm 130 mm suurtükiga rannapatareid, millest kaks purustati saksa lennuväe pommirünakute ajal. Sakslased hõivasid Abruka 3. oktoobril 1941. a.

Eesti laskurkorpuse võitlejad jõudsid Abrukale tagasi 9. oktoobril 1944. a. Koheselt toodi saarele lätlastest koosnev ehituspataljon. Seekord rajati neli suur-

tükipositsiooni, mis varustati Ameerika päritolu 127 mm suurtükkidega.

Praegu on veel vaadeldavad suurtükipositsioonid, tee ääres on näha kahe sissepääsuga kokku varisenud laskemoonahoidla. Ala kasutatakse tänapäeval rannakarjamaana.

Tekst: Mari Tuuliku ja Ain Tähiste uurimuste põhjal.

FOTO 24. ABRUKA RANNAKAITSEPATAREI 1960.A. FOTO: HELMUT AD RAT. SAAREMAA MUUSEUM SM F 2596:1 F

Coastal defence batteries

During the Tsarist era, a border guard post was created on Pitkanina, the southern tip of the island. Border guards were stationed there to stop illegal smugglers at sea (alcohol from Prussia and salt from Sweden). The battery was built near the old outpost.

In 1940, 125 Russian soldiers took

over the post. By 1941, three coastal batteries with 130 mm cannons brought from the Leningrad region were completed, two of which were destroyed in German air raids. The Germans occupied Abruka on October 3, 1941. The Estonian Rifle Corps returned to Abruka on October 9, 1944. A Latvian construction battalion was immediate-

ly brought to the island. This time, four artillery positions were established, supplied by American 127 mm cannons. Batteries are still visible and you can see a collapsed ammunition dump with two entries by the side of the road. Today, the area is used as a pasture.

FOTO: RANNAKAITSEPATAREI

SAAREMAA VALD

TOETAB

KESKKONNAAMET

Rannaniit

Rannaniit on mere mõju piirkonda jääv kõrgveega üle ujutatav niidutaimkattega ala. Kuna rannaniit on sajandeid olnud põline loomade karjatamise koht, siis nimetatakse seda ka rannakarjamaaks.

Rannaniidud levivad piki mererannikut ja neile on iseloomulik soolalembene taimestik, mis talub hästi merevee üleujutusi. Omapärased kohad rannaniidust

du sees on soolakud, kus soolunud muldadel kasvavad suuremat soolasisaldust eelistavad taimed. Avatud rannaniidud on oluliseks pesitsuspaigaks kurvitsalistele (kiivitaja, merisk, mustsaba-vigle, punajalg-tilder).

Karjatamine on rannaniidu jaoks väga oluline tegevus, sest see väldib alade kinnikasvamist. Karjatamise lakates võib rannaniidust kiiresti pillirooväli saada.

RANNANIIT, PÕHJAOSA KARJAKOPLID

Coastal meadows

Coastal meadows are areas influenced by the sea and often flooded during high water. For centuries they have been the place for animals to graze so they are also called beach pastures.

Coastal meadows stretch along the coast and are characterized by salt-loving vegetation that tolerates flooding. Peculiar places in the beach meadow

are mineral licks where plants grow in soil with high salinity. Open coastal meadows are an important nesting place for shorebirds (northern lapwing, oystercatcher, black-tailed godwit, redshank).

Grazing keeps coastal meadows from getting overgrown with shrubs and turning into reed fields.

MERISK (*Haematopus ostralegus*), FOTO: KRISTIAN PIKNER

Lippmaa pärn

Teodor Lippmaa (1892-1943) oli botaanik ja taimegeograaf. Lippmaa huvid teadusvallas olid laiahaardelised.

Teda huvitas töö nii looduse avaruses (taimegeograafia ja -ökoloogia) kui laborivai- kuses (biokeemia ja taimefü-

sioloogia). Põhjalikult uuris ta taimepigmente.

Suurima panuse taimeökoloogia-asse maailma mastaabis andis Teodor Lippmaa oma taimekoosluste struktuuri käsitlevates töödes, milles ta tuli välja uudse sünuuside meetodiga. Oluline

tähtsus teooria tekkimisel oli tema ekspeditsioonidel Abruka saarele aastatel 1931, 1934, 1935 ja 1937. Siinne keerulise struktuuriga salumets ajendas teadlast seda liigendama nn üherindeühikutesse ehk sünuusidesse (puurinne, põõsarinne, rohurinne,

sambla-samblikurinne jne). Lippmaa võõrkeelsed artiklid Abruka salumetsa analüüsiga viisid selle väikesaare maailma teaduse väarikale kaardile.

Linden of Lippmaa

Teodor Lippmaa (1892-1943) was a noted Estonian botanist and phytogeographer. Lippmaa's interests in the field of science were wide-ranging: on the one hand, botanical-ecological (plant geography and ecology), and on the other, plant biochemical and physiological (plant pigments).

His greatest contribution to plant ecology on a global scale was his

theory on the stratification of plant communities. His expeditions to the island of Abruka in 1931, 1934, 1935 and 1937 played an important role in its development. Abruka's deciduous broad-leaved forest with its complex structure prompted the scientist to study it layer by layer (tree, shrub, herb, moss, etc.). Lippmaa's foreign-language articles about Abruka's nemoral forest put this small island on the map of global science.

LIPPMAA PÄRN, FOTO: MARKO VAINU

Linnusitamaa

Abruka ja teda ümbritsevad laiud on põhja-lõuna suunalise kujuga, mis on vormitud taganevate liustike poolt. Abrukat ümbritseb kolm suuremat laidu – Vahase, Kasselaid ja Linnusitamaa.

Linnusaare ehk Linnusitamaa ehk Linnusita saar on väike

4,8 ha laid, Abruka saarest u 300 m lõuna pool. Saare huvitav nimi pärineb 16. sajandist, mil mere-mehed mööda rannikut kõndides kividel suuri linnusitahunnikuid nägid. Pärast seda kutsuti laidu pilkavalt Linnusitamaaks ning hiljem tehti nimi ka ametlikuks.

Saar on oluline sellistele lindu-

dele nagu liivatüll, väiketiir, randtiir, jõgitiir, tutt-tiir, räusk, punajalg-tilder, naaskelnokk ja tõmmukajakas.

Inimeste viibimine saarel, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse korraldamisega seotud

töödel, on **keelatud 15. aprillist kuni 31. juulini**.

LIIVATÜLL (*Charadrius hiaticula*)
FOTO: ROGER ERIKSON

Islet of Linnusitamaa

Abruka and its surrounding islets have a north-south shape due to retreating glaciers. Abruka is surrounded by three large islets - Vahase, Kasselaid and Linnusitamaa.

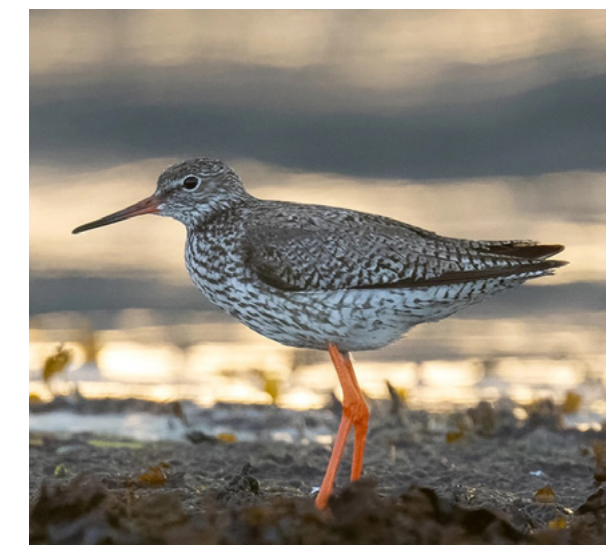
Linnusaar or Linnusitamaa or Linnusita island is a small 4.8 ha islet approx. 300 m south of Abruka. The unique name comes from the 16th century, when sailors walking along the coast saw large droppings on the rocks. They mockingly

called it Linnusitamaa, the Bird Shit Land. The name was later made official.

*The island is important for birds such as ringed plovers, little terns, Arctic terns, common terns, sandwich terns, Caspian terns, common redshanks, pied avocets and lesser black-backed gulls. Visiting the island is prohibited from **April 15 to July 31**, except for monitoring and rescue work, research activities carried out with the consent of the owner, and state defense activities.*

NAASKELNOKK (*Recurvirostra avosetta*)
FOTO: ROGER ERIKSON

PUNAJALG-TILDER (*Tringa totanus*)
FOTO: ROGER ERIKSON